

Gerdrup

**Prøvegravningsrapport
(skovrejsning)**

NÆM 2005:124, KUAS FOR 2003-2124-0092

Næstved Museum 2006

Rapport for prøvegravning forud for skovrejsning ved Gerdrup

05.07.08; Rislev Sogn, Tybjerg Herred, Storstrøms Amt (tidl. Præstø)

Matr. 4a, Gerdrup By

NÆM 2005:124; KUAS FOR 2003-2124-0092

I dagene 23.-24. februar 2006 udførte arkæolog Kim Christoffersen og museumsinspektør Thomas Roland prøvegravning for Næstved Museum på ovennævnte matrikel forud for skovrejsning med dybdepløjning.

Undersøgelsen blev betalt af Kulturarvsstyrelsen, der havde bevilget ca. 17.000 af de godt kr. 90.000, Næstved Museum havde ansøgt til en forundersøgelse af arealet.

Jordejer var Rasmus Petersen, Nåbyvej 5, 4700 Næstved

Næstved Museums havde anbefalet prøvegravning af arealet, da området grusbanker generelt er rige på jernaldergrave. Indenfor (eller på kanten af?) det aktuelle skovrejsningsområde er der da også omkr. 1880 udgravet skeletter (jf. sb. 05.07.08-17), hvilket også er tilfældet på bankens midterste del, hvor der ved grusgravning i 1914 fremkom flere skeletter, formentlig fra jernalderen (jf. sb. 19). En anden banke (Havreholm) blot 600-700 m øst for arealet har ligeledes frembragt jordfæste- og brandgrave fra jernalderen. Ca. 500 m sydøst hhv. nordøst for skovrejsningsområdet er endvidere registreret overpløjede gravhøje. Det var således stor sandsynlighed for, at der også indenfor skovrejsningsområdet ville kunne findes væsentlige gravfund.

Topografi

Det kommende skovrejsningsareal omfatter en banke umiddelbart nordvest for Gerdrup samt det lavere liggende areal nordøst for, der støder op til et tidligere moseområde. Banken udgør en af de talrige grus- og sandbanker, der findes i smeltevandsdalen, hvori Susåen, der ligger knap 1 km mod syd, i dag har sit løb.

Grusbankerne i området har i vid udstrækning været udnyttet som råstofkilde, hvilket også er tilfældet for banken ved Gerdrup, hvor flere, stadig åbentstående grave vidner om sand- og grustagning. Råstofudvinding er da også årsagen til, at de tidligere fremkomne skeletfund blev fremdraget (sb. 17 og 19). Det tidligere moseområde nordvest for banken fremstår i dag som dyrket mark efter dræning i 1800-tallet.

Undergrunden bestod af sand og grus i temmelig varierende blandinger og farve. Selv om der var en tendens til at det mest sandede områder fandtes på bankens top, var situationen temmelig rodet, og undergrunden varierede stærkt, ofte fra meter til meter. Overjordens tykkelse vekslede fra 20-30 cm (på bankens top, hvor der også kunne konstateres moderne

pløjesor i undergrunden) til de meget kraftige ophobninger af fyldlag på bankens sider og det lille melleplateau.

Ved prøvegravningen viste det sig endvidere, at større dele af arealet ved bankens fod og det lille melleplateau mellem foden den tidligere mose havde være benyttet til deponering af byggeaffald o.lign. tilsyneladende indenfor de seneste år.

Metode

Da undersøgelsen skulle udføres for ca. 20% af de estimerede omkostninger for en fuld prøvegravning, måtte undersøgelsen naturligvis indskrænkes til de allermest oplagte dele af skovrejsningsarealet. Søgegrøfter blev derfor hovedsagelig udlagt på banken i håb om at eftervise evt. jernaldergrave mens melleplateauet, hvor der var mulighed for bosættelsesspor, kun blev sporadisk eftersøgt. Da der imidlertid på store dele af melleplateauet kunne konstateres omfattende naturlige og moderne opfyldslag vil kommende dybdepløjning dog også være af begrænset skade for eventuelle kulturspor i undergrundsniveau, og den noget lemfældige forundersøgelse af dette område er derfor forhåbentlig ikke graverende.

Der blev i alt gravet 12 større og mindre grøfter (mellem knap 10 m til ca. 100 m) á 1,80 meters bredde. Grøfterne blev omkring visse anlæg suppleret med mindre udvidelser. På banken blev grøfterne udlagt med 20-40 meters mellemrum, på melleplateauet kun som et afbrudt, nordvest-sydøst orienteret linjeforløb (jf. vedlagte oversigtsplan). De få fremkomne fyldskift (A1-26) blev stort set alle snittet og beskrevet (jf. anlægsliste). Søgegrøfter og centrum af alle anlæg blev indmålt med håndholdt GPS, med den usikkerhedsmargin denne indmålingsmetode indebærer (koordinatliste findes blandt originalmaterialet).

Arealet blev endvidere gennemgået med metaldetektor af Søren Terkelsen fra Næstved Museumslaug. Dette indebar dog ingen fund, hvilket dog kan være forårsaget af, at marken henlå som upløjet eng/overdrev, og dermed vanskeliggjorde detektorafsøgning.

Resultater

Prøvegravningens resultater var meget sparsomme. Der fremkom således kun spredte anlæg og kun få kunne med sikkerhed henføres til forhistorien. Dette gælder bl.a. de enkelte kogestensgruber (A4, 7(?), 10-13, 16-18, 22), der hovedsageligt fandtes på bankens nordøstside. Kun i en enkelt grube (A4) fremkom daterende materiale i form af stærkt opløst, forhistorisk keramik. Kogestensgrubernes oftest næsten cirkulære form kunne dog antyde en datering til yngre bronzealder. Det enkelte, mulige stolpehul (A8) og øvrige gruber på arealet var uden særlige karakteristika.

På bankens nedre nedre del mod nordøst og ved foden sås kraftige lagophobninger (jf. A25), dels i form af et moderne påfyldslag dels som et tykt muldet lag, hvis dannelse (naturligt nedflydning etc. fra banken eller bevidst påført?) ikke kunne afgøres ved undersøgelsen. Disse lag fortsatte mod nordøst på det lille melleplateau mellem banken og det tidligere moseområde.

Der fremkom i de udlagte grøfter således kun få spor af arkæologisk interesse og heraf ingen af mere væsentlig karakter. Sagen må ud fra de givne præmisser anses for afsluttet. Da evt. jernaldergrave dog let kan være forbigået ved den noget bredmaskede undersøgelse, vil Næstved Museum bede om lov til efter dybdepløjningen at foretage en besigtigelse af arealet og registrering af evt. fremkomne kulturspor.

Anlægsliste

Grøft 1

A1 Grube/natur?

Ca. 80x100, dybde 25 cm

Gråbrunt let muldet sand med en del større og mindre ralsten.

A2 Grube/natur?

>90x130, dybde 30 cm

Som A1.

A3 Fyldskifte, formentlig natur

Diam. 90, dybde 25 cm

Stor sten (max. 85 cm) I stærkt finrallet undergrundsmateriale

A4 Kogestensgrube

>40x90, dybde 18 cm

De øverste 3-4 cm udgøres af mørk gråbrunt, let muldet sand med skørbrændte sten; bunden mørk brungråt/sort let muldet sand. Få, meget små stk. opløst oldtidskeramik (ej hjemtaget).

A5 Grube

>60x160, dybde 10 cm

Gråbrunt muldet sand, mod sydvest et par store sten (diam. 18-23 cm).

A6 Grube

85x130, dybde 30 cm

Gråbrunt til mørkt gråbrunt let muldet sand, i toppen enkelte pletter af brungråt undergrundsgrus, spredt endvidere større sten (12-20 cm).

A7 Brandplet

50x63, dybde 15 cm

I toppen og "kernen" mørk brungråt til "sort" let muldet sand. Mod bunden mere udvasket. Få trækulsnister.

Grøft 2

A8 Stolpehul?

Diam. 28, dybde 18 cm

Lysere gråbrunt muldet sand.

A9 Grube/nature?

70x37, dybde 25 cm

Gråbrunt let muldet sand, mod bundet let opblandet med gullighvidt undergrundssand.

A10 Kogestensgrube

Diam. 85, dybde 20 cm

Mørkt gråbrunt/sort let muldet sand med mange skørbrændte sten

A11 Brandgrube

Diam. 30, dybde 3 cm

Mørkt gråbrunt/sort let muldet sand blandet med gråbrunt let leret muldet sand.

A12 Kogestensgrube

Diam. 90, dybde 5 cm

Som A11, men med få skørbrændte sten.

[En evt. fortsættelse af "linjen" A11-A12 eftersøgt mod sydvest uden resultat]

A13 Kogestensgrube

Diam. 85 cm, kun rest af bund bevaret

Som A12.

A14 Grube/natur?

37x85 cm

Mørk gråbrunt til lysere og lyst gråbrunt let leret, let muldet sand.

A15 Opfyldt sænkning

Op til 130 cm under nuværende overflade

Ret heterogent fyld af gråbrunt sandet muld med spredte nister af trækul og keramik(?). Mod sydvest større sten (15-40 cm). I bundet gråt "udvasket" sand.

Grøft 3

A16 Kogestensgrube

Diam. 65, dybde 10 cm

Som A12.

A17 Bund af kogestensgrube

Diam. 65, dybde 3 cm

Som A12.

A18 Kogestensgrube

Diam. 65, dybde 5 cm

Som A12.

A19 Grube?/natur?

40x>70, dybde 20 cm
Gråbrunt let muldet sand.

A20 Grube?/natur?

28x45, dybde 18 cm
Mørkere brungråt let muldet sand.

A21 Grube?/natur?

50x65, dybde 8 cm
Mørkere brungråt let muldet sand.

Grøft 4**A22 Bund af kogestensgrube**

70x55, dybde 3 cm
Som A12.

A23 Grube

80x120 cm
Gråbrunt muldet sand med en del ralsten.

A24 Grube

>60x90 cm
Som A23, dog en smule mørkere.

A25 Opfyld

Max. dybde fra nuv. overflade: 140 cm
Består øverst af påført opfyld i en heterogen blanding af sand, muld og grus med murstensbrokker, kabelstumper o.lign., altså recent. Dette lag op til 30-40 cm tykt.
Under det recente lag et op til 80 cm tykt temmelig homogent mørkere gråbrunt sandet muldlag uden egentlige kulturspor – påført opfyld eller nedflydt muld fra banken?

A26 Opfyldt lavning

Naturlig lavning opfyldt med materiale tilsvarende den nederste i A25, op til 145 cm under nuv. overflade.

Grøft 6

Muldtykkelse 45 cm, heraf udgøres de øverste 25 cm af et recent opfyld tilsvarende øverst i A25. De sydligste 2/3 af grøften tidligere vådbund.

Grøft 7

Muldtykkelse 60 cm, heraf udgøres de øverste 35 cm af et recent opfyld tilsvarende øverst i A25.

Grøft 8

Muldtykkelse 85 cm, heraf udgøres de øverste 50 cm af et recent opfyld tilsvarende øverst i A25.

Grøft 9

Muldtykkelse op til 100 cm, heraf udgøres de øverste 50 cm af et recent opfyld tilsvarende øverst i A25.

Grøft 10

Muldtykkelse 20-40 cm (intet recent opfyldslag i denne grøft).

Grøft 11

Ingen anlæg.

Grøft 12

Mod nordøst afsluttedes grøften på vej ned i den (naturlige?) lavning, der også var blevet set i Grøft 1 på samme sted af bankens top.

A27 Grube, formentlig recent

60x>90, dybde 30 cm
Mørkere gråbrunt sandet muld

Forud for, men i forbindelse med tildækningen af grøfterne d. 27. februar blev Grøft 11 og 12 forbundet med grøft, Herved fremkom ingen anlæg.

